

KEDEJGA KPEEKPE
WALA
MC T

KEDEJGA KPEEKPE
WALA MC T

AJYA KIGBENDUNU ΗGBEY
MC HEYUU LONE

KIDEDEE MC

Pinay 1948 taa, Sañgayuñ fenay kiyaku hiu (10) ñiñgu wiye ajeyá kigbenusu ñgbeyé kediyzay soscó tisi kedenga kpeekpe yoo eyu wala tom ; ndu wena takayay kene ka-taa.

Puwayl le, kediyzay soscó ñga keheyi ajeyá wena awé ñgbeyé ndi qí-taa yo se aceyú a-tú ne a-taa eyaa kpeekpe nii tom tue.

**Boutros Boutros GHALI
Takayay taa Mayu Soso**

Paluluvu eyu ne ε-ti yoo weu ne ε-wala kpaagbaa.

Ajεya kigbenduvu ηgbeyε du qι-ti suntu se qιkandayiγ paa εyu weyi le ε-wala yoo. Suntu tom tue, tiwe ajεya kigbenduvu ηgbeyε paytu takayay taa ; paytu takayay ηga, ajεya kpeekpe eyaa tisi ko-tom.

Kedenga kpeekpe yoo εyu wala tom takayay taa ke ajεya kigbenduvu ηgbeyε yoodu wala ana a-tom kpaye.

Wala ana ake mi-wala, mi-ñina.

Icεyl mi-ti ne tsimti-yε camiyε. Isina lalaa ne pasimti-yε, mi-tiŋge icεyl mi-ti ne ikandayi a-yoo.

Kedenga kpeekpe yoo εyu wala tom

KUBUUZUTU

- Yee qitisa se pumuna εyaa se peewee kumaŋ wala esindaa ne pukena wazay puyu koy, qitisa dəqdə se peede εjaqε yoo ti-yoo weu, toovonum ne laŋhezlye palyna ;

- Ðinnaa se εyu wala tom kutsiŋ ne ti-yoo kirkəŋ palabina ne kireekim tçyl ne puceyiy εyaa. Mbø pacay se εjaqε eleγzi wetu, εyaa wæe pa-ti yoo, pçoydu yem faaa ne pñwili se palu kññor taa, soñndu εetasiy-we kpaø ;

- Yee waqε kewiyay ekandayiγ εyu wala yoo camiyε koy, wiqiyi pukay εyu enu kenau kijeyun se ekoyi kewiyay ηga ko-yoo se kalaku-l ñor ;

- Puwé samiyé se pasina ajéya, akpeeti ne ala taabaliye qun tumiyé qeu ne puhiuna-ye.
- Êlinaa se ajéya kigbeduu ñgbeye paytu takayañ taa ke eyaa kpeekpe tasú tisuu eyu wala ne e-wazay po-tom, ne potó se abalaa ne halaa pewé kímañ wala ana a-esindaa ; mbu labina ne paka ñuu se pekpeetiñ samay sruau tumiyé yoo ne pisa pewee pa-ti yoo samiyé ;
- Ajéya kigbeduu ñgbeye taa ajéya tisaa se alakí ne eyaa kpeekpe ña eyu wala, ele puwée se ñgbeye edu-ye nisi ;
- Yee eyaa tijge twena l'mayzlye kudumqdlye eyu wala ne e-ti yu weu tom yoo koy, pisaq ne pala tumiyé nqil.

MBU AJEYA KIGBENDUU ÑGBEYE KEDIZAY SE MCT CCS CS :

KEDEJGA KPEEKPE CYU WALA TCM tuue tilke ajéya wena kedenga kpeekpe yoo eyu wala tom we a-ñinj taa yo a-l'mayzlye ; ne pisa aceyl a-ti, akuli ñgbeye qilne qá-ajéya eyaa ne ajéya leena eyaa esé ne paña eyu wala ne e-ti yoo weu tom.

Hélay 1 :

Paluluv eyaa ne pa-ti yoo weu kpaagbaa ne pewee kímañ wala esindaa. Paluluv-we ne po-koj ne pa-mayzim ; mbu yekina ne poscoi qama se peke eyaa pa-tijge.

Hœlax 2 :

Paa eyu weyi, eke kisem, kikpedu, kuhulom, niumdu, kedeyay, paa eke cœci ηgu k-taa tu, elay siunaa, eriziy eto se kedengga kpeekpe yoo eyu wala wena pœyœdu a-tom cœne yoo, ake qœdœ ε-nina.

Mbu qœdœ paa eyu elina le, eke ejadœ ndi dœwe dœ-tu yoo yoo, dœfeyi dœ-tu yoo yoo dœ-taa tu, yaa dœ-politikii ke ηgu, paaptiœ yœtœ se eyu wala tom tene tœdatayna-t.

Hœlax 3 :

Paa anl, ewena waqdœ se ewœena wezun, ewœe ε-tu yoo ne ekandayi ε-tu yoo.

Hœlax 4 :

Pifeyi se nœcœu ewœe yomiye taa ; elœ padaaqdu-t qœdœ kuñœj. Pekizi yomiye tom.

Hœlax 5 :

Pifeyi se padu nœcœu kuñœj, pekrepœgeset-t, yaa palabu-t mbu pœdamuna se pala eyu yoo.

Hœlax 6 :

Paa anl, ewena waqdœ se paa le, paya-t se caa akele.

Hœlax 7 :

Eyaa kpeekpe we kumaj paytu esindaa ne pœwœena waqdœ qœdœ se paytu ekandayi pœ-yoo kumaj. Yee palak-t we nabuyu

ne pifeyi deu, yaa piqdou paytu nomaus taa, piwes qeqo se pakandayi po-yoo cooc kimaaj.

Hoojay 8 :

Paa ant, ewena waqde se pacay-i tom yaa pomuluu-i fajnj wala wena paytu ha-i yo a-nomaus taa, ewolo eheyi ejadde taa tom huyaa.

Hoojay 9 :

Paapiziy pakpa noocyu fajnj raqly yaa pekezel-i tetu.

Hoojay 10 :

Yee pakpa eyu noocyu se elabi nabuyu, ewena waqde se pahuu e-tom fayli ne pana; tidey yaa tisiki.

Hoojay 11 :

1 - Eyu weyi pakpa-i ne padahuda e-tom yo, poocojna-i se edeweeski ruyu ; a-aseyde tlnaa ne e-yoo kandiyaa pasiungiy e-wayt, pahuu e-tom fayli ezi paytu pozuu yo, ne pana toovonum.

2 - Paakray eyu scons dooo mbu eeelaba ne pidaafeyi paytu taa yo, pu-yoo ; yee pu-wayt puukoma pilii se eeelabi mbu yo piike kiweesekim, ne puucuzun se pocho e-naajgbanjus koy, paytu kiibindu yoo patiungiy.

Hoojay 12 :

Pifeyi deu se eyu nooyu edu e-noo lelu tom taa yem yem.

Hoojay 13 :

1 - Paa ant, ewena waqse se ewolo paa le, ecay qendqe e-liu wee yo paa ejadse ndi le dl-taa.

2 - Paa eyu weyi, ewena waqse se ekuyi ejadse ndi ewe dl-taa yo, paa rike e-niindse, ne sumay-l dooye le, epesi.

Hoojay 14 :

1 - Yee palu eyu nooyu wayl qoli fajjnj, ewena waqse se eniini kuyuu qusqyue. Etali le, padaalo-l.

2 - Els, yee toovonum, eweeku nabuyu ne pañinly-l se pakpa-l, efeyina waqse se edu kuyuu qoli.

Hoojay 15 :

1 - Paa eyu weyi, ewena waqse se eyaa ejadse naqlye se e-te.

2 - Pifeyi se pekizina nooyu se edaayaa e-ejadse se e-te yaa edaa leyzl te.

Hoojay 16 :

1 - Halbiya ne abalibuya, paa pe-te le, palaku ccocti ngsu, pataluy pe-qede le, pewena waqse se pawal, pakpay halaa ne papesi dlsi ne si-tunaa. Pa-wala we kuman halikpayye qede ; abalu

wena waqε se ekizi ε-halυ nε εqccou-t ; halυ nεwena waqε qđqε se ekizi ε-walυ nε εkuyl ε-ycc.

2 - Pεlɔ nε evebu, petisiy se pccoclı qama nε puç palabu-wε halukrayye sonzı. Pifeyl rakpa pa-taa nccyu nε qoŋ.

3 - Muzay kena samay hoye ; kewena waqε se samay nε kewiyay pakandayl kɔ-ycc.

Hoołay 17 :

1 - Eyu paa weyi, paa εwe e-qeke, paa εwe lalaa hekudaa, εwena waqε se εwεenə nιl.

2 - Pifeyl qeu se pεley nccyu ε-nιl fajŋŋj.

Hoołay 18 :

Paa anı, εwena waqε se elızl ε-lımayza faaa, εtılı εso tɔm nımau ηgu εsoclaa yɔ. Pu-tɔbun se waqε qıne qiyekina nε eyu bızl eyele εso tɔm nımau nakuwu nε εtılı lıeekı, εpızl εwılk εso tɔm nımau ηgu εtılıgıy-kı yɔ kı-tɔm lalaa faaa ; paa εwe e-qeke yaa ε nε lalaa, εpızl εla pu-tumıyε.

Hoołay 19 :

Paa eyu weyi, εwena waqε se εycıpı faaa ndı εmaγzıy yɔ ; pu-tɔbun se scındı edaakpa eyu nccyu se εεycıpı natuyu nε palabu-t nabuyu. Pu-tɔbun qđqε se eyu wena waqε se εkedi lalaa ndı εsıma, εnaa yaa εnıwa yɔ.

Hoołay 20 :

- 1 - Paa anč, ewena wađe se ewolo kediżzay ne eweena ḡebeyeg.
- 2 - Ptefeyi se pakpa nċċu n e qoñ se esuu ḡebeyeg naqlyeg taa.

Hoołay 21 :

- 1 - Paa eyu weyi, ewena wađe se eđu e-nċċi e-ejađe ɍekuun tumlyeg tħom taa. Emagħaq eritriq elal imayza yaa etuġna samay lizi eyaa mba se Ɂaqda se jađe cyo q-ċiċċi.
- 2 - Paa anč, ewena wađe se elal kewiyaq tumlyeg naqlyeg.
- 3 - Samay ssoclu kena kewiyaq qoñ tigid. Takayisli fużzuu panayna samay ssoclu mbu.

Hoołay 22 :

Paa eyu weyi, ewena wađe se samay ekandayi e-yeċċi. Kandayuun mbu piyekina ne eyu wee e-ti yċċi, eħezi n̄im ne esekuliye pa-ñiexu numentha taa.

Hoołay 23 :

- 1 - Paa anč, ewena wađe se ehiy tumlyeg, tumlyeg nđi esoclaa yo, elabu-đi ne mulum edaawee.
- 2 - Eyaa kpeekpe wena wađe se, palaku tumlyeg kuđummlu koyi, pseħejt-wie kumentha, mulum edaawee.
- 3 - Eyu weyi elakli tumlyeg yo, pumunaa se pseħejt-i samlyeg, pittali e ne e-miżżej ne padaala kuñċej samay taa.

4 - Paa ant, ewena waqę se ε ne lalaa paqυ ηgbęye ; ε-ηgbęye εkpeṇdi aŋba lęena yęc, aŋba ana awęe qoŋ ne akandayi ε-yc.

Hęčlay 24 :

Paa ant, ewena waqę se εhezı ne εcalasi ε-εse, padaakui-ι nazuu tумиyę taa ; ewena waqę qęqę se paa pıwayı ηga, paha-ι fenay kudumay, εhezı ne pęte pęhęyıl-ι ke-liidiya.

Hęčlay 25 :

1 - paa ant, ewena waqę se εweenę nı̄m ne pıwazı ε ne ε-nı̄mba pe-wezuu cayu taa ; εzı tccnay, tccla, qı̄zuyę ne ko yo. Ewena waqę se εlakı kırñor, pıwayı-ι, εlabı εjam, εpısi εdane yaa leluu, εkpadaya, pala nabuyu ne pasına-ι.

2 - Asęj ne piya pıwı̄nnaa se pasına pıwı̄jı.

Hęčlay 26 :

1- Paa εyu weyi, ewena waqę se pokuli ε-εse. Pıdamuna se pęhęyıl kırñor sukulı yęc. Pıkenna paa ant kıręeyun se ewolo-ku. Pıwęe se lęytı ne tuma kpasuu sukulı pıtayı. Pıpıozuu qęqę se patulı sukulı kıręezun nı̄ncı paa ant.

2 - εyu woki sukulı se ε-εse ikuli, pıwazı-ι e-wezuu cayu taa, pısına-ι ne εña εyu wala. Kıręyna εyaa ne pıntına qama, pekpeyı qama pa-kıwęekı, paqυ ηgbęye. Kıręyna qęqę ajeya kırębendun ηgbęye tuma wena ańtılı lajhezıye yo.

3 - Piya ñumba wena waq'e se paluzi sukuli ñgu paccola se pe-piya iwobi-ku yo.

Hœlay 27 :

1 - Paa anu, ewena waq'e se eqn noco faaa e-ejaq'e sonzi tom taa ne mbu riuy pu-taa yo, riwazl-i.

2 - Paa anu ewena waq'e se ekandayi mbu elaba ne e-hiq'e see yo bu-yoo.

Hœlay 28 :

Paa anu, ewena waq'e se eñay pana ne yedeyedetu edaaw'e ejaq'e yoo, ezl bocoyodunu kedenga kpeekpe yoo eya wala tom takayay taa yo.

Hœlay 29 :

1 - Paa anu, etui esui se ewe samay ñga ka-taa fess ne rikediyuna-i yo, etco-ke kumiyue.

2 - Paa eyu weyi, ediyzina se e-wala ñtusun numau ne e-tu yoo weu lelen nus pa-taa le, kamay wee ; rifeyl se eciezl-ke; paytu quna-ke. Mbù yekina ne eyaa ñan qama wala; mbu hayna numau qeq'e se demookrasi samay taa eyaa tntuna qama.

3 - Eyu noco yeebziz eto se eñan wala ana ne budq'e ezl ajeya kigbenodusu ñgbeuye socibus yoo.

Hœölay 30 :

Kedenja kpeekpe yoo eyu wala tom tue, ti-taa tu kpayi kpayi. Eyu nœœyœœ feyœœ etœœ se hœœlœœ kœœne, yaa œœgsœœ yœœ, kœœtœœjœœna se padaanœœ wala naayœœ ejœœdœœ dœœlœœ, yaa ndœœ yœœ dœœlœœ-taa.

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS
DPI/876 / Rev. 1 - KABIYE 1.500 SEPTEMBRE 1998.
PUBLISHED BY UNITED NATIONS INFORMATION
CENTRE - LOME.